

Sakalamaalt

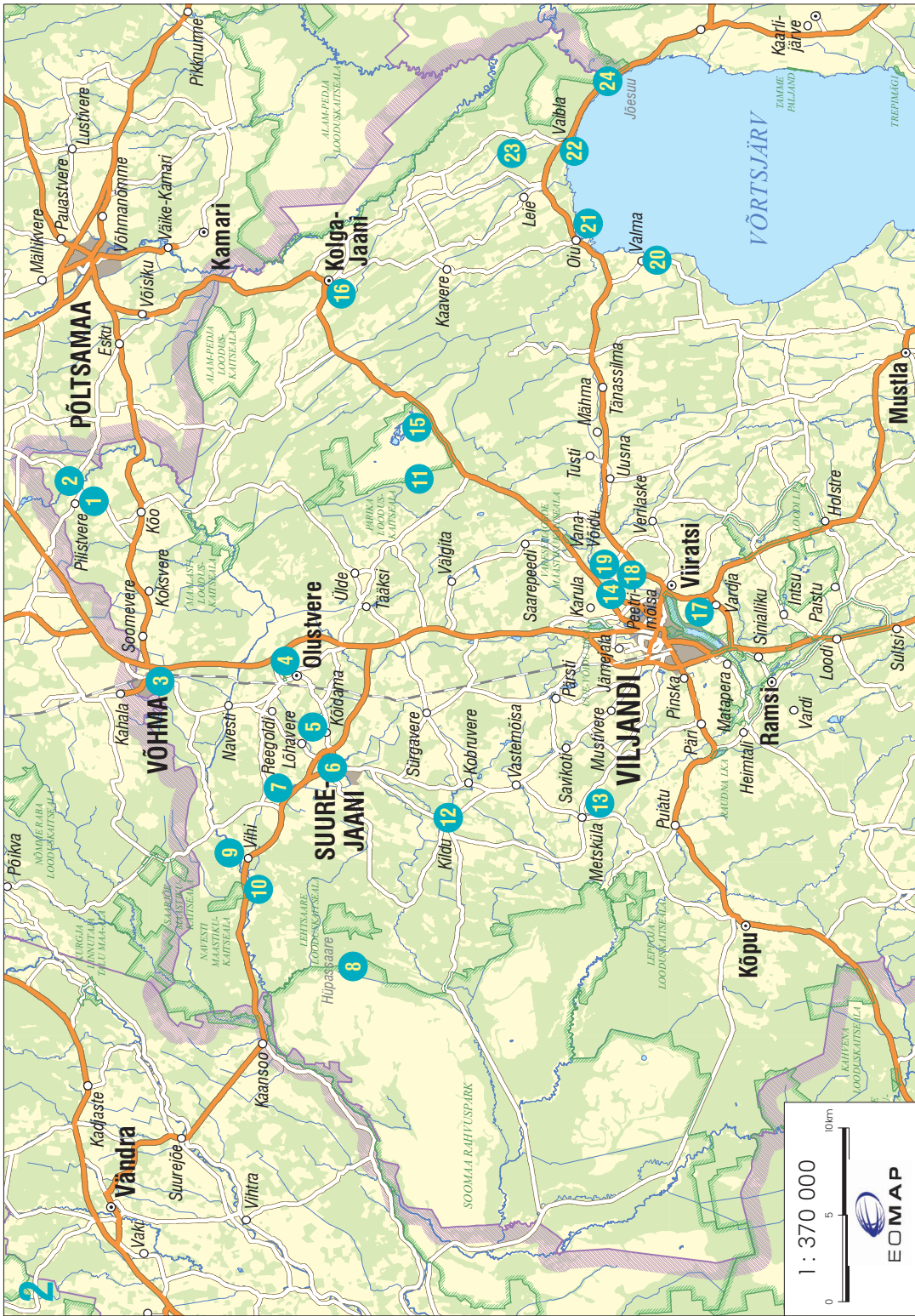
on pärit esimene eestlane, keda ajalugu nimepidi teab – Sakala vanem Lembitu.

1. Maakonna põhjapiirile jääb väike asula nimega Pilistvere. Teadjamehed räägivad sealse koha heast energeetilisest väljast. Üheks huviobjektiks sealkandis on **Pilistvere kirik** kui kõige kõrgema torniga maakirik Eestis. Tähelepanu vääriv on ka kantsel oma mitmesuguste kaunistustega. Kiriku juurde kuulub surnuaed, kuhu on maetud Eesti Vabariigi algaastate poliitik Jüri Wilms.
2. Umbes kilomeeter eemale jääb **Pilistvere kivikangur**, mis meenutab kividest kuhjatud hauda ristiga peatsis. Risti jalamile põllukive kokku kandes meenutab Eesti rahvas Siberisse küüditatud omakseid.
3. Vöhmast läbi sõita plaanides tasub külastada **küünlavabrikut**, et tellida väike ekskursioon ja valada endale ise üks õnneküünlal.
www.valgusevabrik.ee | Tel +372 43 77075
4. Viljandi – Tallinna maanteelt juhatab teeviit Olustverre. Pöörates näidatud suunas, satute sõitma ilusal ja pikal puudeallee, mille kogupikkus on ca 16 km. Suurest teest 3 km kaugusele jääb 20. saj. alguses valminud **Olustvere mõisakompleks**, üks heimatstiili eredamaid näiteid Eestis. Mõis oli Põhja-Saksamaalt põlvneva Fersenite suguvõsa suveresidents. Praegu asub mõisasüdames Olustvere Turismikeskus, kust saab tellida teejuhti, kelle saatel külastada restaureeritud kõrvalhoonetes väljapandud linnutopiste kogu ning miniatuursete puuhobuste näitust. Viinaköögis saab tutvuda viinavabriku ajalooa, samas asuvad ka klaasi- ja keraamikakoda. Kompleksis on veel käsitöömaja, sepikoda, lapikoda, peamajas on eksponeeritud vana mööbli näitus. Leivakojas saab koos juhendajaga kätt proovida leiva küpsetamisel, hoones asuv näitus tutvustab maa harimist mõisa ajal kuni leiva küpsetamiseni välja. Mõisa hooneid ümbritseb avar ja kaunis park. Pargi vanim puu on kaheharuline tamm, mille vanuseks 300 aastat. Puud kutsutakse armastuse tammeks ja kohalik rahvas oskab selle kohta huvitavaid legende pajatada. Ettetellimisel on mõisas võimalus ratsutamiseks.
www.olustveremois.ee | Tel+372 437 4280

Mõisa lähedale jääb **Tähetorn Orion**, mis etteteatamisel on uudistamiseks kõigile. Huvilised saavad näha ja osaleda meeldejäävates füüsika katsetes ning avastada teaduse huvitavat maailma.

www.tahetorn.eu | Tel+372 5556 1772

5. Teel Suure-Jaani poole märkad peagi metallist sepistatud silti juhtimas sind **Lõhavere linnamäele**. Eestlaste vanema Lembitu järgi nime saanud linnus rajati 12. saj. lõpul. Linnamäe juurde on püstitatud muistse vabadusvõitluse monument Madisepäeva lahingu auks.

6

6. **Suure-Jaani** meelitab oma kauni paisjärvega. Siin olles tasub pikemalt peatuda ja ringi vaadata. Vaatamist väärrib vabadussõjas langenuile pühendatud **mälestusmärk Lembitu, Suure-Jaani kirik**, mis ehitati 14. saj. alguses. Kiriku torni siseseina on müüritud rõngasrist nn. Anne rist. Legendi järgi olevat Anne Liivi sõja ajal katku surnuid pesnud ja riidesse pannud, mis peale talurahvas talle risti pühendanud. Suure-Jaani kalmistule on maetud mitmed Eesti kultuuritegelased (kunstnik Johann Köler, nimekad isikud heliloojate Kappide suguvõsast, helilooja Mart Saar ning Olustvere mõisa krahvid Fersenid). See, kes tunneb huvi Eesti muusikaajaloo vastu, võiks läbi astuda **Heliloojate Kappide majamuuseumist**. +372 5193 6420 Suure-Jaani järve äärest mööda puisteed minnes leiad naivistliku kunstniku **Paul Kondase portreebüsti**. Kondase omapärast huumorisoont ja maalimisi saad lähemalt uurida Viljandis asuvas Kondas Keskuses.

Suure-Jaani tervisekoda kutsub nautima vee- ja saunamõnuseid.
www.tervisekoda.ee | Tel +372 432 8124

7. Suure-Jaanist Vändra poole sõites jääb paremat kätt **Lahmuse mõis**. 1837. a. püstitatud härrastemaja on hilis-klassitsistlike joontega. Mõisa tähtsamad hooned asuvad ümber härrastemaja esise väljaku, muud majapidamisega seotud veidi tagapool – pillkupüüdam neist on kuuete sambale toetuva löövalusega tall. Täna asub mõisahoonetes ravi- ja hooldekeskus.
8. Hüpasaares, päris raba serval, on helilooja **Mart Saare majamuuseum**, mille eksklusiivseim eksponaat on M. Saare onu poolt valmistatud ja tulevasele kuulsusele 8. sünnipäevaks kingitud orel, millel praegugi veel mängida saab.
muuseum.viljandimaa.ee/martsaar/
Tel +372 435 7141, +372 521 6675

Hüpassaarde tasub tulla veel teiselgi põhjusel – siitsamast Soomaa Rahvusparki infostendi juurest saab alguse **laudtee Kuresoo** laugaste vahele. Matk Soomaa avarustesse on meeldejäädav elamus igale loodusenautijale.

4

9. Vihi külas asub ravim- ja maitsetaimedega tegelev **Energia talu**. Taimeradadel mõtisklemine ja talu teemaja vaatetornist pilguheit kaunile loodusele võib soovi korral ja eelneval etteteatamisel päädida elamuslike saunarituaalidega.

www.energiatalu.ee | Tel +372 510 6193

10. Mööda suurt maanteed Vändra poole edasi sõites algab Vanaõue puhkekeskuse vastast 12 km pikkune matkarada **"Sakala" tee**. Seda teed mööda käis C. R. Jakobson kodust Kurgjalt Vanaõue kaudu Viljandisse ajalehte "Sakala" toimetamas.

Vanaõue puhkekeskuses on võimalik tellida kanuumatku ja forelli püüda.

www.vanaoue.ee | Tel +372 521 2148

2

11. Olustverest Tääksi poole sõites 9,2 km jõuad Aimla külla, kust viidad juhatavad teid Parika Looduskaitsealale. 2,1 km kaugusel algab 3,6 km pikkune **Parika väikejärve õpperada**. Rada kulgeb vahelduvas metsakoosluses ning tõuseb rabarinnakule, kust on võimalus piknikku pidada koos suplusega rabajärves. Ringjas rada lookleb ümber südamekujulise järvekese mööda laugastest ja rikkalikest marjakohtadest.

8

12. **Kildul** asub **ratsakeskus**, kus etteteatamisel on võimalik ratsutada või tellida vankrisõitu.

www.kildu.ee | Tel +372 506 2283

13. **Nõrga talu iluaed** pakub aiasõpradele nii silmailu kui istikuid kaasa ostmiseks.

www.norgatalu.eu/ | Tel +372 515 0248

Valides Viljandist suuna Kolga-Jaani poole, avastad tee ääres mitmeid muidki vaatamisväärsusi:

14. Mõned kilomeetrid peale linna piiri näitab suunaviit: "Peetrimõisa 2". Teelt paremale keerates on mõnesaja meetri pärast Väikemõisa bussipeatus, mille kõrvalt viib kaunis tammeallee vasakule, **Väikemõisa härrastemajani**. Sajandialguse Väikemõisa häärber on näide heimatstiilist: maaliliselt mõjuv hoone, mille kõrge sokkel ja peakorrus on laotud maakivi-tellise segatehnikas, teine korrus aga krohvitud ning kujundatud tumeda vahvärgiga. Tähelepanu väärib ka võlvitud peasissekäik. Hoone ümber on avar park. Mõisa ajalugu algab 1890. aastate lõpust. Viimaste omanike Helmersenide kätte jäi mõis ka peale maareformi, sest tegu polnud suurmaavaldusega. Peale Viktor von Helmersen-juuniori lahkumist 1939.a. korraldatud oksjonil müüdi viimased mõisaaegsed vaibad, maalid, mööblitükid, serviisid. 1948–2012.a. oli Väikemõisa endine häärber väikelastekodu kasutuses.

15. Kui linnast on sõidetud umbes 17 km, jääb teelt vasakule suunaviit mis juhatab 100 m pikkusele laudteele ja **Parika raba** äärde jääva **vaatetornini**, millest avaneb suurepärane vaade pikliku, keeruka kujuga Parika järvele. Parika raba on tekkinud jääajajärgse veekogu kinnikasvamisel. Pikliku, keeruka kujuga jäänukjärve tuntakse Parika järvena. Järves on mitmeid haruldasi veetaimi, näiteks ikkesvetikaid. Kahte väikest rabajärve kutsutakse Väikejärveks ja Pühajärveks. Parika raba – valdavalt madalate mändidega puisraba on Eesti üks vanemaid rabasid. Selle vanuseks arvatakse olevat ligikaudu 9000 aastat.

16. Kolga-Jaani asula kujunes välja kihelkonnakeskusest. Ordu ajal kuulusid need maad Põltsamaa foogtkonda. Koht oli tihedalt asustatud, mistõttu siit müüdi pärisorje ka teistele aladele. **Kolga-Jaani Johannese kirik** pärineb 14. saj. algupoolest. See oli lihtne võlvimata kastehitis ilma torni ja kooriruumita. Kirik võlviti nähtavasti 14. saj. lõpul. Keskajast pärinevad nii sakramendinišš kui ka rituaalne kätepesunõu kiriku idaseinas. Kirik kannatas korduvalt sõdades, kuid võlvid siiski säilisid. Pärast Põhjasõda katustati kirik alles 1742. Vahest mäletab vahepealseid kaoseaegu rahvatraditsioon, mille järgi Kolga-Jaani kiriku olevat paksu metsa seest leidnud jahimehed, kes mingil kõrgemal kohal lõket tehes avastanud, et asuvad kiriku lael. Samuti olevat suure sõja ajal otsitud kiriku võlvidelt varju röövlite ja metsloomade eest. 1875.a. püstitati pseudogooti stiilis läänetorn.

1890–1917 oli Kolga–Jaani koguduse õpetajaks Villem Reimann, üks Eesti rahvusliku liikumise juhte.

- 17.** Teisel pool Viljandi järve linna ringtee ääres on **Kindral Johann Laidoneri sünnikoht** tähistatud mälestusmärgi ja puude alleega.

Viljandist Tartu poole sõites:

- 18.** Peale Teemeistri bussipeatust näitab vasakule viit – **Viiralti tamm**. Eduard Viiralti poolt graafilisel lehel “Viljandi maastik” jäädvustatud Tammekoori tamm on Viljandimaa tuntuim põlispuu, ehkki oma suuruse poolest on ta alles seitsmendal kohal.
- 19.** Üsna pea viitab suurelt teelt vasakule ka silt Vana-Võidu. Siit leiad eest **Vana-Võidu mõisa peahoone**. Esimesed teated Võidumaa mõisast pärinevad aastast 1507. Mõis on olnud Wranglerite, Albedyllide, Possede ja Jürgensonide käes. 1834. aastal ostis mõisa Constantin von Stryk, kellest sai mõisa peamine väljaehitaja. Klassitsistlikus stiilis härrastemaja on ehitatud aastatel 1830 –1836. Samal ajal rajati ka mõisa park ja puistee koos metsapargiga. Kauni tammeallee pikkus on 548 m. Strykide käes oli mõis kuni selle riigistamiseni 1919.a., 1921 alustas mõisas tööd põllutöökool. Praeguseks on koolist saanud Viljandi Kutseõppekeskus.
- 20.** Valma vanas kalurikülas on tunda angerjapüügi hõngu. Lisaks leiad siit **Valma seikluspargi**, kus ronimised–laskumised paeluvad nii lapsi kui täiskasvanuid.
www.valma.ee | Tel +372 50 36 906
- 21.** Oiu on 1599.a. esmamainitud vana kaluriküla, kus asub hästi säilinud endine Oiu meierei. Ajalooline sadamakoht on taastatud, sealt avaneb kena vaade Tānassilma jõe ja Oiu luhale. Oiu Sadam pakub etteteatamisel võimalusi kanuumatkadeks ja paadirendiks. Lähedale jääb matkarada.
www.oiusadam.ee | Tel +372 5349 2707
- 22.** **Vaibla** kandis on paras koht ujumiseks ja lihtsalt rannas jalutamiseks
- 23.** **Meleski klaasimuuseum**. 1792. aastal ehitatud Meleski klaasivabrik oli Tsaari– Venemaal suuruselt teine ja Baltikumi suurim klaasimanufaktuur. Siin valmistatud peeglid jõudsid koguni tsaari paleesse. Ville Drevingi väike Meleski muuseum–kogu sisaldab üle 1000 eksponaadi kohapeal valmistatud klaastoodetest ja muudest vabrikuga seotud esemetest. Muuseumi külastamine etteteatamisel.
Tel +372 5648 9406

- 24.** Emajõe algusesse Rannu-Jõesuu puhkealale on ehitatud ökoloogilistest materjalidest (puit, puitlaast, savi, pöhk) hoone – **Võrtsjärve külastuskeskus**. Siit saab infot puhke- ja majutusvõimaluste kohta Võrtsjärve ümbruses, tellida kalepurjekasõite Võrtsjärvel ning osta kohalike käsitöömeistrite poolt valmistatud suveniire. Keskuse lähedal on vaatetorn.
www.vortsjarv.com | Tel +372 5066 426

36

Soomaa

on külastamise vääriline igal aastaajal.

Soomaa Rahvuspark moodustati 1993. aastal puutumata rabade, liigirikaste luhtade, puisniitude ja metsade kaitseks. Soomaa mitmekesine loodus, omapärane ripp silla- ja ühepuulootsikukultuur ning viis aastaaega on muutnud selle paiga populaarseks nii loodushuvilisele rändajale kui lihtsale pühapäevamatkajale.

Viljandist 20 kilomeetrit Pärnu poole juhatab teeviit teid enne Kõpu asulat paremale, Soomaa Rahvusparki. Algab teekond, mis viib Sakala kõrgustikult alla Pärnu madalikule.

- 1.** Enne Soomaale põikamist võiks külastada Kõput. Väheldane klassitsistlik tellispõrandaga **Kõpu Peetri kirik** (ehitatud aastatel 1821-1825) on tugeva historitsistliku torniga. Kirikusaali altariseina ilmestavad antiikvormides poolsambad ja talastik. Süžeelt ainulaadne on tundmatu kunstniku altarimaal "Laske lapsukesed minu juurde tulla". Säilinud on kirikupatrooni perekond von Stryki epitaafe. Vaatama tasuks minna ka **Suure-Kõpu mõisa seinamaalinguid**, mis on Eestis ainulaadsed. Täpsemat infot Kõpu ümbruse ja Soomaa kohta on võimalik küsida **Kõpu külastuskeskusest**.
www.facebook.com/kopukylastuskeskus | Tel +372 433 0100,
Kanuu- ja rabamatku saab tellida:
www.soomaa.com | Tel +372 5061896, +372 514 7572

- 2.** **Uia küla** juures, umbes kolm kilomeetrit Kõpu teeristist, muutub maastik tasaseks. Olete jõudnud Pärnu madalikule. Nii auto kui jalgrattaga sõites on tajutav kõrguste muutumine.